

Maurice Fenaille, providentieel beschermheer

Het langzame verval van Montal

Na de dood van Jeanne in 1559, erft haar kleinzoon Gilles de heerlijkheid. Pérusse d'Escars erft deze wat vervolgens in de XVIIde en XVIIIde eeuw overgaat op verschillende zijtakken van de familie. In 1771 wordt de heerlijkheid verkocht aan de graaf van Plas de Tanes. In 1793 wordt het kasteel als nationaal bezit aangeboden maar vindt geen koper. Het kasteel wordt aan de familie Plas de Tanes teruggegeven na haar terugkeer uit ballingschap (emigratie*). In 1838 wordt het kasteel, dat als herberg in gebruik is, verkocht aan een bankier uit Saint-Céré en vervolgens in 1858 aan een handelaar in goederen, die in korte tijd verwoestend te werk gaat. De beeldhouwde sierrand, deuren, dakvensters en schoorsteenmantels* worden steen voor steen afgebroken en in Parijs verkocht.

De redding door Maurice Fenaille

Maurice Fenaille, een bekend verzamelaar die meerdere elementen van het beeldhouwwerk in bezit heeft, koopt in 1908 het kasteel. Zijn historische kennis, vermogen en relaties stellen hem in staat snel een magistrale reddingsactie uit te voeren. Dat wat niet verkregen kan worden van vorige eigenaren, wordt door Émile Matruchot, een van de beste artiesten uit die tijd en leerling van Rodin, nagemaakt. In 1913 schenkt Maurice Fenaille dit volledig gerestaureerde en smaakvol ingerichte Renaissance meesterwerk aan de Staat op voorwaarde dat hij en zijn kinderen er het vruchtgebruik van behouden.

Glossarium

Cassone: Italiaanse trapeziumvormige koffer, typisch voor de Italiaanse Renaissance.

Depot van het Louvre op Montal: van 1942 tot de bevrijding van Frankrijk werden de schilderijen in het Louvre veilig gesteld in monumenten in zuidwest Frankrijk. Zo herbergde Montal de *Mona Lisa* van Léonardo da Vinci.

Emigratie: vrijwillig ballingschap van de adel tijdens de Franse Revolutie.

Schoorsteenmantel: twee verticale steunposten met een afdekkend element en eventueel kroonstuk, die de stookplaats van een schoorsteen omsluiten.

Putti: meervoud van *putto*. Benaming voor voorstellingen van kinderen of engeltjes in de decoratieve kunst.

Régence: decoratieve overgangsstijl in de Franse kunst tussen de heerschappij van Louis XIV en Louis XV.

Praktische informatie

Gemiddelde tijd voor bezoek: 1 uur

Het Centre des monuments nationaux geeft een collectie gidsen uit over de Franse monumenten, die in diverse talen vertaald zijn. De Éditions du patrimoine worden in de boekhandel verkocht.

Centre des monuments nationaux
Château de Montal
46400 Saint-Jean-Lespinasse
tél. 05 65 38 13 72
fax 05 65 38 77 71
montal@monuments-nationaux.fr

www.monuments-nationaux.fr

Het kasteel van Montal

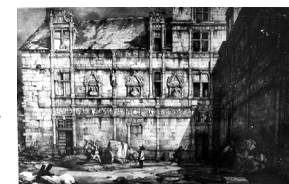
Een buitenhuis

Het oeuvre van Jeanne de Balsac

Jeanne de Balsac, echtgenote van Amaury de Montal, heer van La Roquebrou, begon in 1519 ingrijpende werkzaamheden op de plaats van een voormalig middeleeuws roversnest. Jeanne de Balsac, weduwe vanaf 1510, laat het onafgemaakte project vanaf 1534 voor wat het is. Oorspronkelijk zou het binnenplein door twee zuilengalerijen afgesloten worden. Van de vier voorziene vleugels zijn er uiteindelijk twee gebouwd.

Een nieuwe levensstijl

Het kasteel is een mooi voorbeeld van de vroege Renaissance en het architecturaal concept weerspiegelt een nieuwe, aan het begin van de

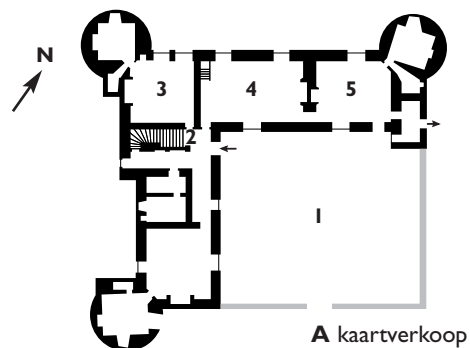

Het kasteel aan het begin van de XIXde eeuw

XVde eeuw door de Franse adel ontdekte, levensstijl. De noordelijke en westelijke façades doen aan een burcht

denken, maar door deze soberheid komen de verblijven die uitkomen op het binnenplein beter tot hun recht. De façades met beeldhouwde ornamenten op het binnenplein en de op het Italiaanse humanisme geïnspireerde trap, maken Montal tot een bijzonder kasteel.

beganne grond

De façades op het binnenplein

I Het binnenplein. Het geheel is gebouwd volgens een gedetailleerd uitgewerkte opdracht, geïnspireerd op toen erg populaire teksten, en getuigt van de brede kennis van Jeanne de Balsac die ongetwijfeld de hand heeft gehad in dit iconografische meesterwerk.

Op de brede gebeeldhouwde band met een licht bas-reliëf komen mythologische en symbolische figuren voor o.a. engeltjes, fabelachtige personages en dieren, verstrengeld met de initialen van Jeanne en haar twee zonen met de wapens en lijfspreuken in Frans of Latijn.

De sierrand onder het dak vertoont de I van Jeanne, afgewisseld met een serie schelpen, een herhalend motief dat in de eerste helft van de XVIde eeuw veel in kastelen gebruikt werd.

De serie van zeven bustes in haut-reliëf stellen Jeanne en haar familie voor, waarvan vrijwel niemand meer leefde op het moment van vervaardiging. De cultus van het lijden en herdenken wordt hier verheven tot een hoog literair en humanistisch niveau, waarbij het streven naar deugd als hoogste spirituele doel beschouwd wordt.

Het interieur

De indeling van de vertrekken is op beide verdiepingen identiek en getuigt van een nieuw streven naar comfort en intimiteit terwijl het prestige en uiterlijk vertoont tot uiting komt in de rijk gedecoreerde trap.

2 De trap is het centrale element in deze residentiële architectuur. Op de geometrische en heraldische motieven volgt een decoratie van *putti**, kroonluchters, elkaar aankijkende vogels, dolfijnen, medaillons met antieke profielen en allegorieën van kracht. Het portret en de initialen van Jeanne de Balsac getuigen van haar alleenheerschap over het domein.

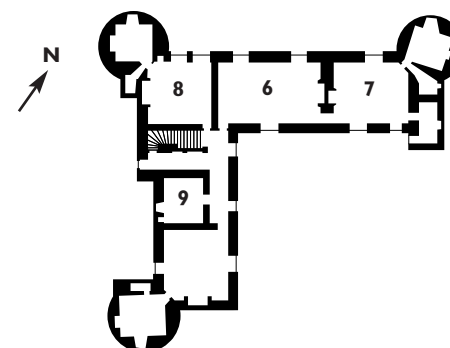
3 In de keuken ligt nog de oorspronkelijke vloer; de glooiing dient als waterafvoer. De schoorsteen met diepe stookplaats dateert uit de XVIde eeuw. De gootsteen dateert uit de XVIIIde eeuw. Maurice Fenaille liet in de muur van de dienkeuken een doorgeefluik bouwen.

4 De grote zaal op de beganne grond. De schoorsteenmantel* draagt de wapens van Jeanne de Balsac, haar man, zoon Robert en dochter Nine. Het grote portret van Henri II, een werk van atelier Clouet (XVIde eeuw) en onderdeel van het depot* van het Louvre, komt hier goed tot zijn recht. Het wandkleed van Aubusson (XVIIde eeuw), is onderdeel van de pastorale serie van Gombaut en Macée over het plattelandsleven. *La chasse aux papillons* (de vlinderjacht) is het thema.

5 In de Robert de Balsac zaal hangt een gietijzeren kroonluchter uit het begin van de XXste eeuw. De zaal bevat diverse wandtapijten van Gombaut en Macée: *Les fiançailles*, *Les accordailles* en *Le cortège nuptial*.

6 De grote erezaal heeft een schoorsteenmantel* met een beeld van een hert, een zeer bekend motief in de XVde en XVIde eeuw.

eerste verdieping

Gotische koffers in Lodewijk XIII en XIV stijl en tafels uit de XVIde en XVIIde eeuw maken de inrichting compleet. De twee wandkleden uit een andere serie van Gombaut en Macée zijn rond 1600 in Tours geweven voor een adellijke wethouder uit die stad.

7 De Régence* kamer. De steunposten van de schoorsteen dragen de initialen van Jeanne de Balsac; het wapen van het hertogdom Bar op de schoorsteenmantel* duidt echter op een later aanbrengen daarvan. In de kamer staan een stoel met hoge rugleuning (XVIde eeuw), een Renaissance tafel en salon in Régence* stijl. De glas-in-loodramen zijn Duits of Nederlands (eind XVIde of begin XVIIde eeuw).

8 De Fenaille kamer. De schoorsteenmantel* is versierd met geverfd en verguld leer uit Nederland (XVIIde eeuw). De twee Italiaanse koffers, een cassone* en een koffer met houtsnijwerk (bustes in 'ronde-bosse'), dateren uit de XVIde eeuw. Het wandkleed van Gombaut en Macée is rond 1650 in Brugge geweven. Het gaat hier om het derde onderwerp uit de serie *La danse*.

9 De kamer van Nine heeft een hemelbed en een tafel uit de XVIIde eeuw. Het geeft toegang tot de kasteelkapel en heeft uitzicht op het middeleeuwse dorp Saint-Jean.

* Uitleg op de achterzijde van dit document.